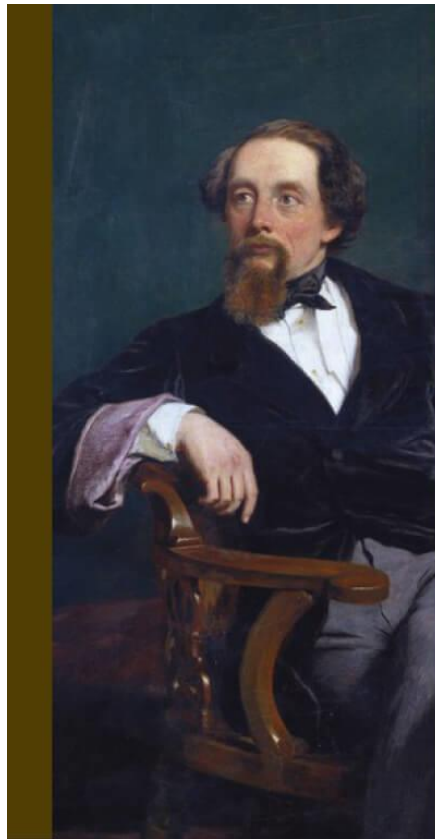

Bijlage bij het hoorcollege *Dickens*

DICKENS

EEN HOORCOLLEGE OVER
ZIJN LEVEN, IDEEËN EN
WERK

door Jan Lokin

Inhoudsopgave

[Jan Lokin](#)

[Levensloop van Charles Dickens](#)

[Lijst met gebruikte citaten per hoofdstuk:](#)

[College 1. De jeugd van Dickens tot aan zijn doorbraak als schrijver](#)

[H1. De vader van Dickens](#)

[H2. De schuldgevangenis en Dickens' moeder](#)

[H3. Opvoeding en verliefdheid](#)

[College 2. De Pickwick Papers](#)

[H4. Mr. Pickwick, Sam Weller, het proces Bardell versus Pickwick](#)

[H5. Dickens en het recht](#)

[H6. Dickens en de geneeskunde: Pickwickians en Dickensians](#)

[College 3. De vroege werken](#)

[H7. Dickens als sociaal hervormer: *Oliver Twist* en *Nicholas Nickleby*](#)

[H8. Het kind in Dickens' fictie: *The Old Curiosity Shop* en *Martin Chuzzlewit*](#)

[H9. Dickens en Amerika, Dickens en Kerstmis: *American Notes* en *A Christmas Carol*](#)

College 4. De rijpe werken

H10. Trots in *Dombey and Son* en *The Personal History of David Copperfield*

H11. *The Condition of England Novels: Hard Times, Bleak House* en *Little Dorrit*

H12. Ellen Ternan, de laatste jaren: *A Tale of two Cities* en *Great Expectations*

Aanbevolen literatuur

Colofon

Jan Lokin

Prof. mr. Jan Lokin is emeritus hoogleraar aan de Universiteit Groningen en hoogleraar Rechtsgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Hij is gespecialiseerd in het Grieks-Romeinse recht en schreef diverse artikelen en boeken over het Romeinse recht. Hij was jarenlang voorzitter van de Dickens Fellowship Haarlem Branch, de door Godfried Bomans opgerichte Nederlandse afdeling van de internationale Dickens Fellowship. Van 1992 tot 1994 was hij president van dit internationale genootschap, dat ten doel heeft de werken van Charles Dickens onder de aandacht van het lezend publiek te brengen.

Synopsis van het hoorcollege *Dickens*

Levensloop van Charles Dickens (1812-1870)

Charles Dickens werd geboren als zoon van John Dickens en Elizabeth Barrow op 7 februari 1812 in Portsea, een voorstadje van Portsmouth. Hij was de tweede van acht kinderen. Vader Dickens had een baan in het betalingskantoor van de marine. Al spoedig verhuisde de familie naar Chatham aan de rivier de Medway, waar Charles een gelukkige tijd doorbracht.

Omdat vader Dickens meer geld uitgaf dan hij zich kon veroorloven raakte hij in financiële moeilijkheden. Deze resulteerden in zijn arrestatie en opsluiting in de Marshalsea gevangenis voor schuldenaren in Londen waar de familie inmiddels heen was verhuisd. Charles was toen twaalf jaar oud. Hij werd tewerkgesteld in een schoensmeerfabriek van een familielid van zijn moeder. Deze voor hem traumatische ervaring heeft hij beschreven in zijn roman *David Copperfield* waarin ook zijn vader als Mr Micawber figureert. Pas na zijn dood maakte de biografie van John Forster bekend dat de beschrijving van deze periode niet het verzonden verhaal van David C. was, maar het ware verhaal van Charles D. Door een erfenis kwam John Dickens vrij. Na een korte schooltijd ging Charles werken, eerst op een advocatenkantoor, daarna als verslaggever voor *The Mirror of Parliament* en *The Morning Chronicle*. In die tijd ontstond zijn eerste literaire werk: beschrijvingen van personages, grappige voorvallen en vooral van het dagelijks leven in Londen. Deze werden later gebundeld onder zijn pseudoniem Boz. Een heftige verliefdheid op Maria Beadnell liep tot zijn grote verdriet op niets uit.

Het jaar 1836 werd een keerpunt in zijn persoonlijke en in zijn schrijversleven. Op 2 april trouwde hij met Catherine Hogarth, de dochter van een oudere collega bij de krant. Zij kregen samen 10 kinderen maar het huwelijk zou op een scheiding uitlopen. Een maand tevoren was de eerste aflevering van de *Pickwick Papers* verschenen, aanvankelijk een losse verzameling van verhalen die uitgroeide tot een avonturenroman over Mr. Pickwick en zijn drie vrienden. Dickens schreef al zijn boeken in maandelijkse, soms wekelijkse afleveringen en hield daardoor zijn publiek als het ware gevangen. Alle werken waren geïllustreerd; zijn bekendste illustrator was Hablot K. Browne die zich bediende van de schuilnaam Phizz. Hij werd voor de *Pickwick Papers* uitgekozen nadat de oorspronkelijke tekenaar Robert Seymour na enkele illustraties zelfmoord pleegde. De *Papers* kwamen wat hortend en stotend op gang maar na de introductie van Pickwicks bediende Sam Weller beleefden zij een stormachtig succes. Dickens werd op 24 jarige leeftijd een beroemd man en die roem heeft hem tot zijn dood niet verlaten.

Nog voor de voltooiing van het boek begon hij aan *Oliver Twist* (1837-1839) waarin hij de wettelijke regeling van de armenhuizen aanklaagde. Ook dat boek was nog niet voltooid toen hij zich zette aan *Nicholas Nickleby* (1838-1839) waarin hij de misstand aan de kaak stelde van de zogenaamde Yorkshire Schools. Naar deze kostscholen werden ongewenste kinderen gestuurd die daar dikwijls aan verwaarlozing en ondervoeding bezweken. In snel tempo verschenen achtereenvolgens *The Old Curiosity Shop* (1840-1841) met wellicht Dickens' populairste romanfiguur Little Nell die met haar gokverslaafde grootvader door Engeland trekt, *Barnaby Rudge* (1841), een historische roman over de anti katholieke opstanden in 1780 en *American Notes* (1842) die een weerslag vormen van de indrukken van zijn reis naar Amerika, later in satirische vorm nog eens overgedaan in *Martin Chuzzlewit* (1843-1844). Met de Amerikanen had Dickens een moeilijke verstandhouding. Hij werd binnengehaald als een geestverwant die de vermolmden instituties en de hypocrisie van het oude Engeland in zijn boeken aan de kaak had gesteld, maar merkte al snel dat de hypocrisie in het 'land of the free' niet zoveel minder was. Met name de genadeloze kritiek die hij kreeg toen hij voorzichtig

een internationaal copyright bepleitte, schoot hem in het verkeerde keelgat. Drie jaar voor zijn dood, in 1867, zou hij het land nogmaals bezoeken en kwam er een wat moeizame verzoening tot stand. Midden in het verhaal van Martin Chuzzlewit, dat inderdaad de hypocrisie in haar vele verschijningen tot onderwerp heeft, schreef Dickens *A Christmas Carol*, het verhaal dat bij het grote publiek waarschijnlijk het meest bekend is. Er gaat immers geen Kerstmis voorbij of het verhaal van Scrooge en Tiny Tim wordt wel op de televisie, in de bioscoop of in het theater ten tonele gevoerd. Dickens wordt door sommigen dan ook beschouwd als de 'uitvinder' van het kerstfeest. Wellicht is dat wat overdreven maar hij heeft wel de wijze waarop de Engelsen kerstmis vieren vorm gegeven. De *Carol* was het eerste van een reeks kerstverhalen die Dickens jaarlijks alleen of samen met anderen schreef maar geen van de latere heeft de bekendheid van het eerste geëvenaard.

De periode na 1845 wordt wel de periode van zijn rijpere werken genoemd. De hilarische humor is minder aanwezig, de verhalen zijn strakker gecomponeerd en aan de uitwerking van het plot wordt meer aandacht besteed. *Dombey and Son* (1846-1848) dat de Trots als hoofdthema heeft, was de opmaat tot *The Personal History of David Copperfield* (1849-1850) waarin de schrijver in de ik-vorm de geschiedenis van zijn leven beschrijft, precies zoals de titel zegt. Het is Dickens' 'favourite child' en met zijn bloed geschreven. Na voltooiing nam Dickens de redactie op zich van een nieuw tijdschrift *Household Words* waarin zijn journalistieke gaven tot zijn recht kwamen. Want naast zijn fictieve oeuvre heeft Dickens een boekenplank vol journalistieke stukken geschreven over allerlei actuele onderwerpen. Zijn mening was bijzonder invloedrijk; niet voor niets noemde *The Times* hem na zijn dood 'The Great Instructor' van de negentiende eeuw. In 1859 verving hij *Household Words* door *All the Year Round*, waarvan hij niet alleen de redacteur maar ook de eigenaar was. Hij schreef het tot zijn dood vol; zijn oudste zoon Charley zette het redacteurschap na zijn dood voort.

Na *David Copperfield* volgden drie romans die bekend staan als *The Condition of England Novels*. Daarin werd met brede en fijne penseelstreken een bonte reeks van actuele onderwerpen op papier gezet rondom een hoofdthema. In *Bleak House* (1852-1853) is dat de langdurige en kostbare procedure van de Court of Chancery, in *Hard Times* (1854), dat in *Household Words* verscheen, is dat het eenvormige leven en de fantasieloze opvoeding in het industriële Engeland, in *Little Dorrit* (1855-1857) is dat de afrekening met de schuldevangenis waarin zijn vader had gezeten. *Little Dorrit* wordt in de Marshalsea gevangenis geboren en ziet met de ogen van een opgroeiend kind de uiterlijke en innerlijke corruptie die de gevangenis teweeg brengt.

De laatste fase van Dickens' leven werd gemarkeerd door de scheiding met Catherine in 1858. In datzelfde jaar begonnen zijn 'public readings' die hem rijkdom bezorgden maar ten koste gingen van zijn verslechterende gezondheid. Dickens was volgens ieders getuigenis een groot acteur en speelde vaak in zelf geregisseerde en geproduceerde toneelstukken. In een van die stukken, *The Frozen Deep*, ontmoette hij in 1857 de actrice Ellen Ternan op wie hij verliefd werd en met wie hij tot zijn dood een verhouding heeft gehad, een verhouding die hij voor het publiek verborgen wist te houden. Na de scheiding een jaar later ging Dickens in Gads' Hill wonen, een landhuis in de buurt van Rochester dat hij kende van de wandelingen met zijn vader in zijn jeugd. Alle kinderen behalve de oudste, Charles jr, gingen met hem mee evenals Georgina, de zus van Catherine, die al jaren in huize Dickens de opvoeding mede ter hand nam. Alle huiselijke moeilijkheden verhinderden hem niet om in 1859 *A Tale of Two Cities* te schrijven, zijn tweede historische roman die zich afspeelt in de tijd van de Franse revolutie. In 1860-1861 volgde *Great Expectations* waarin het opgroeien wordt beschreven van Pip die tot plotselinge rijkdom komt en zijn verleden dreigt te vergeten. Zijn laatste voltooide roman was *Our Mutual Friend* (1864-1865) waarin een zonderling testament het uitgangspunt van vele verwickelingen is. Meer en meer besteedde Dickens zijn welhaast onuitputtelijke energie aan het geven van public readings ten koste van het schrijven van grote werken. Een vermoeiende tournee door de Verenigde Staten en Canada in 1867-1868 moest hij afbreken wegens gezondheidsproblemen en nervositeit, mede veroorzaakt door de gevolgen van zijn betrokkenheid bij een ernstig treinongeluk in 1865 in Staplehurst. In 1869 begon hij aan een afscheidstournee die hij

tot in het voorjaar van 1870 voortzette. Tevens nam hij een nieuw werk onderhanden dat hij wilde opzetten als een soort detective, *The Mystery of Edwin Drood*. Het mysterie van Edwin Drood zal altijd een geheim blijven want midden in het verhaal stierf Dickens aan een beroerte op 9 juni 1870. Zelf wilde hij in Kent begraven worden maar na een oproep in The Times, die de vox populi van Engeland verwoordde, werd hij begraven in Westminster Abbey. Enkele dagen bleef het graf geopend om ontelbaren de gelegenheid te geven afscheid te nemen van de man die zij zagen als een persoonlijke vriend en die velen nu beschouwen als de grootste prozaschrijver van de Engelse taal.

Geciteerde teksten hoorcollege dickens

College 1. De jeugd van Dickens tot aan zijn doorbraak als schrijver

H1. De vader van Dickens

Een corpulente heer van middelbare leeftijd, met een bruine overjas, zwarte spanbroek en lage schoenen. Hij had niet meer haar op zijn grote, glimmende schedel dan er op een ei zit, en een buitengewoon breed gezicht, dat hij helemaal naar mij toekeerde. Zijn kleren waren sjofel, maar hij droeg een indrukwekkend hoge boord. Hij had een opzichtig wandelstokje in de hand met een paar verschoten kwastjes er aan, en op de revers van zijn jas hing een monocle, bij wijze van versiering (zoals ik later ontdekte) want hij gebruikte het ding bijna nooit en als hij het opzette kon hij niets zien. Uit: *David Copperfield*, vertaling André Noorbeek, hoofdstuk 11.

My other piece of advice, Copperfield, said Mr. Micawber, you know. Annual income twenty pounds, annual expenditure nineteen ninety six, result happiness. Annual income twenty pounds, annual expenditure twenty pounds ought and six, result misery. The blossom is blighted, the leaf is withered, the God of day goes down upon the dreary scene, and - and in short you are forever floored. As I am! Uit: *David Copperfield*, hoofdstuk 12.

H2. De schuldgevangenis en Dickens' moeder

My dear young friend, the die is cast. All is over. Let the wretched man who now addresses you, my dear Copperfield, be a beacon to you through life. He writes with that intention, and in that hope. If he could think himself of so much use, one gleam of day might, by possibility, penetrate into the cheerless dungeon of his remaining existence. This is the last communication, my dear Copperfield, you will ever receive

From

The

Beggared Outcast, ...

'WILKINS MICAWBER'

I was so shocked by the contents of this heartrending letter, that I ran off directly towards the little hotel trying to soothe Mr. Micawber with a word of comfort. But, half-way there, I met the London coach with Mr. and Mrs. Micawber up behind; Mr. Micawber, the very picture of tranquil enjoyment, smiling at Mrs. Micawber's conversation, eating walnuts out of a paper bag, with a bottle sticking out of his breast-pocket. Uit: *David Copperfield*, hoofdstuk 17.

Ik weet thans genoeg van de wereld om mij vrijwel over niets meer te verbazen; maar het verwondert mij toch nog altijd enigszins, dat ze mij, terwijl ik nog zo jong was, zo gemakkelijk aan mijn lot konden overlaten. Ik was een kind met goede aanleg, met een sterk ontwikkeld opmerkingsvermogen, vlug van begrip en zeer kwetsbaar, zowel in lichamelijk als in geestelijk opzicht. Daarom begrijp ik niet, dat niemand zich ook maar iets om mij heeft bekommerd. Maar het was nu eenmaal zo en ik werd op mijn tiende jaar een ongelukkige werkslaaf bij de firma Murdstone en Grinby. Uit: *David Copperfield*, vertaling André Noorbeek, hoofdstuk 11

And he grew to be proud of the title. A disposition began to be perceived in him, to exaggerate the number of years he had been there; it was generally understood that you must deduct a few from his account. All new corners were presented to him. He was punctilious in the exaction of this ceremony. He received them in his poor room (he disliked an introduction in the mere yard, as informal, a thing that might happen to anybody) with a kind of bowed-down beneficence. They were welcome to the Marshalsea, he would tell them. Yes, he was the Father of the place. So the world was kind enough to call him; and so he was, if more than twenty years of residence gave him a claim to the title. Uit: *Little Dorrit*, hoofdstuk 6.

‘Kate’, zei mevrouw Nickleby, ‘ik weet niet hoe het komt maar op mooie warme zomerdag als deze met overal rondom het zingen van de vogels, moet ik altijd aan een gebraden speenvarkentje denken met <...> een uitje in de jus.’

‘Dat is een rare gedachte, vindt u zelf niet, mama?’

‘Dat weet ik werkelijk nog zo niet,’ antwoordde mevrouw Nickleby, ‘Een gebraden speenvarkentje - laat eens zien. Op de dag af vijf weken na je doop hadden we een gebraden... _ nee, dat kan geen speenvarkentje geweest zijn, want ik herinner me dat er twee waren om voor te snijden en je arme lieve papa en ik zouden het toch niet in ons hoofd halen twee speenvarkentjes te laten opdienen - het moeten dus wel patrijzen geweest zijn. Een gebraden speenvarkentje! Ik geloof haast niet, dat we er ooit een gegeten hebben, herinner ik mij nu, want je papa kon er al niet tegen als hij ze in de winkels zag liggen en zei altijd dat zij hem aan heel kleine baby’tjes deden denken, alleen hadden de varkentjes een fijner huidskleur; en hij vond kleine kindertjes ook heel naar, omdat hij zich nu eenmaal de weelde niet kon veroorloven van nog meer gezinsuitbreiding en een natuurlijke afkeer had van het onderwerp. Wat vreemd, niet; hoe heb ik dat nu zo in mijn hoofd gekregen! Ik herinner me, dat we eens bij mevrouw Bevan gedineerd hebben in die brede straat om de hoek bij de rijtuigmaker, waar die dronken man <...> door het kelderluik van een leegstaand huis viel en niet gevonden werd voor de nieuwe huurder er was. Daar hebben we een gebraden speenvarkentje gegeten, en ik denk, dat ik daaraan heb moeten denken vooral omdat er een klein vogeltje in de kamer was dat gedurende de maaltijd aldoor bleef zingen - hoewel het geen vogeltje was, maar een papegaai en <...> niet precies zong, maar praatte en vreselijk vloekte: dat zal het zijn, denk ik. Werkelijk dat zal het vast en zeker zijn. Denk je ook niet, Kate?’

Uit: *Nicholas Nickleby*, vertaling Jan Nieuwenhuis, hoofdstuk 41

Voordat ze iets konden zeggen vloog een komkommer met de snelheid van een vuurpijl de lucht in om al rondwentelend naar beneden te tuimelen en neer te vallen voor de voeten van mevrouw Nickleby. Dit merkwaardige verschijnsel werd gevolgd door een ander van precies gelijke aard en een mooie pompoen van ongewone grootte snorde de hoogte in om kantelend neer te komen, toen kwam een aantal komkommers tegelijk en

tenslotte werd de lucht verduisterd door een stortvloed van uien, knolradijs en andere kleinigheden van de groentekar, die in alle richtingen neerploften en wegrolden. Uit: Nicholas Nickleby, vertaling Jan Nieuwenhuis, hoofdstuk 41.

H3. Opvoeding en verliefdheid

She is in Italy, with all her family, Flora, he said . In Italy, is she really? said Flora, with the grapes and figs growing everywhere and lava necklaces and bracelets too that land of poetry with burning mountains picturesque beyond belief though if the organ-boys come away from the neighbourhood not to be scorched nobody can wonder being so young and bringing their white mice with them most humane, and is she really in that favoured land with nothing but blue about her and dying gladiators and Belvederas. Arthur tried to edge a word in, but Flora hurried on again. Venice Preserved too, said she, I think you have been there and Macaroni if they really eat it like the conjurers why not cut it shorter, etc. Uit: *Little Dorrit* deel II, hoofdstuk 9.

College 2. De Pickwick Papers

H4. Mr. Pickwick, Sam Weller, het proces Bardell versus Pickwick

Hoe belangwekkend werd dit schouwspel toen die vermaarde man, na het eenstemmig ge-roep om 'Pickwick!' van zijn volgelingen, plotseling tot het volle leven terugkeerde en langzaam de Windsorstoel, waarop hij voordien gezeten was, beklom, en zich tot de club, zijn eigen stichting, richtte! Welk een tafereel zou dit opwindend toneel een tekenaar bieden! De welsprekende Pickwick, zijn ene hand bevallig verborgen onder zijn rokspanden, de ander zwaaiend door de lucht om zijn gloeiende toespraak kracht bij te zetten: terwijl zijn verheven positie zijn spanbroek en slobkousen aan het licht brachten, die, hadden zij een gewoon man gekleed, generlei opmerkzaamheid tot zich getrokken zouden hebben, doch die, nu Pickwick hén kleedde - als wij die uitdrukking mogen bezigen – onwillekeurig ontzag en eerbied afdwongen. Uit: *Pickwick Papers*, vertaling Godfried Bomans, hoofdstuk 1

Business first, pleasure afterwards. As King Richard the third said, when he stabbed t'other king in the Tower, afore he smothered the babies,

There's nothing so refreshing as sleep, sir, as the servant girl said afore she drank the egg-cupful of laudanum,

It's all over and can't be helped, said Sam, and that's one consolation, as they always says in Turkey, when they cuts the wrong man's head off. Uit: , hoofdstukken 25,16, 23

...dat de zaak van waarheid en recht, of, met andere woorden, de zaak van zijn diep gegriefde en onderdrukte cliënte het moest winnen in de ogen van het nobele en scherpzinnige twaalftal mannen, die hij op het ogenblik voor zich in de bank zag. Advocaten beginnen gewoonlijk op deze manier omdat dit de jury in de beste stemming brengt en hen doet denken wat een vernuftige lieden zij toch zijn. Er werd dan ook terstond een zichtbaar resultaat bereikt: verschillende juryleden begonnen met de meeste spoed uitgebreide aantekeningen op te stellen. De eiseres, mijne heren, vervolgde sergeant Buzfuz met zachte en droevige stem, de eiseres is een weduwe; ja heren, een weduwe. Wijlen de heer Bardell is, na vele jaren de achting en het vertrouwen van zijn vorst genoten te

hebben als een der bewakers der Koninklijke inkomsten bijna ongemerkt uit deze wereld heen gegleden, om elders de rust en vrede te zoeken die een belastingkantoor nimmer bieden kan. Bij deze aangrijpende beschrijving van het verscheiden van de heer Bardell wie in een herberg met een bierpul de hersens waren ingeslagen, beefde de stem van de geleerde sergeant en hij vervolgde met ontroering; enige tijd voor zijn heengaan had hij zijn gelijkenis gedrukt op een kleine jongen. Met deze kleine jongen, het enig pand van haar ontslapen belastinggaarder, trok juffrouw Bardell zich uit deze wereld terug en zocht de afzondering en stilte van Goswell Street; en hier plaatste zij voor het raam van haar voor-kamer de geschreven kennisgeving, waarop te lezen was; "Gemeubileerde kamers voor een ongetrouwd heer. Inlichtingen binnen." Hier hield sergeant Buzfuz op, terwijl verschillende heren van de jury aantekeningen maakten van dit document. Er stond geen datum bij, meneer? vroeg een der gezworenen. Er stond geen datum bij, meneer, antwoordde sergeant Buzfuz, maar mij is volmacht gegeven om te zeggen dat het voor het raam der eiseres nu precies drie jaar geleden geplaatst werd.

Ik vraag de aandacht van de jury voor de bewoordingen van het stuk: gemeubileerde kamers voor een ongetrouwd heer! Juffrouw Bardells opvatting omtrent het andere geslacht vond haar grond in een langdurige beschouwing van de onschatbare hoedanigheden van haar ontslapen echtgenoot. Zij koesterde geen vrees - geen argwaan - geen verdenking - zij was een en al vertrouwen en goedgelovigheid. De heer Bardell, zo redeneerde de weduwe, de heer Bardell was een man van eer - de heer Bardell was een man van zijn woord - de heer Bardell was geen bedrieger - de heer Bardell is zelf eens een ongetrouwd heer geweest; tot ongetrouwde heren zal ik mij wenden om bescherming, om hulp, steun en vertroosting; in ongetrouwde heren zal ik bij voortduring iets zien dat mij herinnert aan wat de heer Bardell was, toen hij voor het eerst mijn jonge en onbeproeft liefde won; aan een ongetrouwd heer zal ik mijn kamers afstaan.

Van deze man, Pickwick, wil ik weinig zeggen; het onderwerp biedt weinig aanlokkelijks; en ik ben er de man niet naar, mijne heren, noch bent u het, om behagen te scheppen in de beschouwing van walgelijke harteloosheid en stelselmatige ploerterij. Twee brieven zijn er tussen de partijen gewisseld, brieven die, naar is toegegeven, het handschrift van de ge-daagde bevatten en die boekdelen spreken. Deze twee brieven openbaren het karakter van de man. Het zijn geen open, vurige, welsprekende epistels, die slechts de taal ener tedere genegenheid ademen. Het zijn bedekte, sluwe, onderhandse mededelingen die gelukkig veel welsprekender zijn dan indien zij vervat waren in de meest gloeiende taal en de meest dichtertelijke beeldspraak. Laat mij de eerste u voorlezen: "Garraway, 12 uur. Beste juffrouw B. Karbonaadjes met tomatensaus. De uwe: Pickwick." Heren, wat betekent dit? Karbonaadjes en tomatensaus. De uwe: Pickwick! Karbonaadjes! Aha! En tomatensaus! Heren, mag er met het geluk van een teergevoelige en goedgelovige vrouw door zulke doorzichtige kunstgrepen worden gespeeld? Het tweede briefje bevat geen datum, wat op zichzelf reeds verdacht is - "Beste Juffrouw B., ik zal niet voor morgen thuiskomen. Langzaam rijtuig." En dan volgt er deze hoogst merkwaardige uitdrukking: "Maak u niet ongerust over de beddenpan. " De beddenpan! Ik vraag u, mijne heren, wie maakt er zich ooit ongerust over een beddenpan? Wanneer werd de gemoedsrust van een man of vrouw verstoord of geschokt door een beddenpan, een zo onschuldig, nuttig, en, mijne heren, ik wil erbij voegen, be-haaglijk voorwerp van huiselijk gebruik?

... Maar Pickwick, heren, Pickwick, de onbarmhartige vertrapper van deze huiselijke oase in de woestijn van Goswell Street, Pickwick, die de bron heeft dichtgeworpen, en as gestrooid over het gras - Pickwick, die heden voor u staat met zijn harteloze tomatensaus en zijn beddenpannen - Pickwick steekt nog het hoofd op in onblusbare schaamteloosheid en ziet neer op de puinhopen die hij zelf veroorzaakt heeft, zonder een zucht te slaken. Schadevergoeding, heren, zware schadevergoeding is de enige straf waarmee gij hem kunt treffen, is de enige balsem die gij mijn cliënte kunt toedienen. En om deze schadevergoeding te verkrijgen doet zij thans een beroep op een verlichte, hooggestemde, breed voelende, gewetensvolle, onpartijdige, meevoelende, nadenkende jury, uit de besten harer landge-noten samengesteld. Na deze fraaie peroratie ging sergeant Buzfuz

zitten, en werd rechter Stareleigh wakker. Uit: *Pickwick Papers*, vertaling Godfried Bomans, hoofdstuk 34

H5. Dickens en het recht

My feeling is the feeling common, I suppose, to three-fourths of the reflecting part of the community in our happiest of all possible countries, and that is, that it is better to suffer a great wrong than to have recourse to the much greater wrong of the law. I shall not easily forget the expense and anxiety, and horrible injustice of the Carol case, wherein, in asserting the plainest right on earth, I was really treated as if I were the robber, instead of the robbed. I know of nothing that could come, even of a successful action, which would be worth the mental trouble and disturbance it would cost. Uit: *The Life of Charles Dickens*, John Forster, vol.II, hoofdstuk 4 (1844)

Mist overal. Evenveel modder in de straten, als hadden de wateren zich pas teruggetrokken van de oppervlakte der aarde en het zou niet vreemd zijn een Megalosaurus te ontmoeten van een veertig voet lang, die als een reusachtige hagedis tegen Holborn Hill opwaggelde; maar er kan nooit een mist komen zo dicht, modder en slijk zo dik, dat zij het kunnen halen bij deze in het duister tastende en voortsukkelende Court of Chancery, deze pestbrengende in zonden vergrijsde instelling in het zicht van hemel en aarde. Uit *Het grauwe huis (Bleak House)* vertaling K. Luberti, hoofdstuk 1

The magistrates shivered under a single bite of his finger. Thieves and thieftakers hung in dread rapture on his word and shrank when a hair of his eyebrows turned in their direction. Uit: *Great Expectations*, hoofdstuk 24

H6. Dickens en de geneeskunde; Pickwickians en Dickensians

At a time when medicine itself was only just beginning to recognize the importance of physical signs, the characters in the world of Dickens's imagination are so real that they have recognizable diseases of body and mind, described with the accuracy and insight of a great clinical observer. Uit: *Dickensian Diagnoses*, Sir Russell Brain (Lord Brain), in: *British Medical Journal* 1955, p. 1553-1556.

An old black velvet cap...was gradually followed by a very large head and an old face in which were a pair of most extraordinary grey eyes: very wild, very wide open, and rolling in their sockets, with a dull languishing leering look, most ugly to behold. Queen of my soul,....

...Ik heb landgoederen Madam, juwelen, vuurtorens, visvijvers, een eigen onderneming op het gebied van de walvisvangst in de Noordzee en veel oesterbedden die grote winsten afwerpen in de Stille Oceaan. Als u zo vriendelijk wilt zijn een bezoek te brengen aan de Koninklijke Beurs en u neemt de steek van het hoofd van de dikste bode, dan zult u mijn visitekaartje in de voering van de bol vinden, gewikkeld in een stuk blauw papier. Ook mijn wandelstok is te zien als u zich wendt tot de kapelaan van het Lagerhuis, wie het streng verboden is geld aan te nemen voor de bezichtiging. Ik ben door vijanden omringd, mevrouw,' hij keek naar zijn huis en sprak heel zachtjes, 'die mij bij alle gelegenheden geweld aandoen en zich van mijn bezittingen willen meester maken. Als u mij hand en hart wilt schenken, kunt u zich wenden tot de Lord Kanselier of zo nodig de militaire macht te hulp

roepen - u behoeft mijn tandenstoker maar naar de opperbevelhebber te zenden, dat is genoeg - en ze zo het huis uit jagen voor de plechtigheid begint. Daarna liefdesgeluk en zaligheid, liefdeszaligheid en geluk. Wees de mijne, wees de mijne! Uit: *Nicholas Nickleby*, vertaling Jan Nieuwenhuis, hoofdstuk 41.

We have a long way to travel before we get back to what Dickens meant: and the passage is along a rambling English road, a twisting road such as Mr Pickwick travelled. But this at least is part of what he meant; that comradeship and serious joy are not interludes in our travel, but that rather our travels are interludes in comradeship and joy, which through God shall endure for ever. The inn does not point to the road; the road points to the inn. And all roads point at last to an ultimate inn, where we shall meet Dickens and all his characters: and when we drink again it shall be from the great flagons in the tavern at the end of the world. Uit: *Charles Dickens*, G.K.Chesterton, laatste zin van het boek.

College 3. De vroege werken

H7. Dickens als sociaal hervormer; *Oliver Twist* en *Nicholas Nickleby*

Boys have generally excellent appetites. Oliver Twist and his companions suffered the tortures of slow starvation for three months: at last they got so voracious and wild with hunger, that one boy, who was tall for his age, and hadn't been used to that sort of thing (for his father had kept a small cookshop), hinted darkly to his companions, that unless he had another basin of gruel per diem, he was afraid he might some night happen to eat the boy who slept next him, who happened to be a weakly youth of tender age. He had a wild, hungry eye; and they implicitly believed him. A council was held; lots were cast who should walk up to the master after supper that evening, and ask for more; and it fell to Oliver Twist. The evening arrived; the boys took their places. The master, in his cook's uniform, stationed himself at the copper; his pauper assistants ranged themselves behind him; the gruel was served out; and a long grace was said over the short commons. The gruel disappeared; the boys whispered each other, and winked at Oliver; while his next neighbours nudged him. Child as he was, he was desperate with hunger, and reckless with misery. He rose from the table; and advancing to the master, basin and spoon in hand, said somewhat alarmed at his own temerity: 'Please, sir, I want some more.' The master was a fat, healthy man; but he turned very pale. He gazed in stupefied astonishment on the small rebel for some seconds, and then clung for support to the copper. The assistants were paralysed with wonder; the boys with fear. 'What!' said the master at length, in a faint voice. 'Please, sir,' replied Oliver, 'I want some more.' The master aimed a blow at Oliver's head with the ladle; pinioned him in his arms; and shrieked aloud for the beadle. Uit: *Oliver Twist*, hoofdstuk 2.

Sikes freed one arm and grasped his pistol. The certainty of immediate detection if he fired flashed across his mind; and he beat it twice upon the upturned face that almost touched his own. She staggered and fell but raising from her bosom a white handkerchief and holding it up towards Heaven, breathed one prayer, for mercy to her Maker. It was a ghastly figure to look upon. The murderer staggering backward to the wall and shutting out the sight with his hand, seized a heavy club and struck her down. Uit: *Oliver Twist*, hoofdstuk 47.

The bright sun burst upon the crowded city in clear and radiant glory. It lighted up the room where the murdered woman lay. He tried to shut it out, but it would stream in. If the sight had been a ghastly one in the dull morning, what was it, now in all that brilliant light. He had not moved; he had been afraid to stir. There had been a moan and motion of the hand; and with terror added to rage he had struck and struck again. Once he threw a rug over it; but it was worse to fancy the eyes and imagine them moving towards him, than to see them glaring upward, as if watching the reflection of the pool of gore that quivered and danced in the sunlight on the ceiling. He had plucked it off again. And there was the body – mere flesh and blood, no more – but such flesh and so much blood. Uit: *Oliver Twist*, hoofdstuk 48

I don't think a hand moved while I was doing the murder last night, or an eye looked away. And there was a fixed expression of horror of me, all over the theatre, which could not have been surpassed if I had been going to be hanged to that red velvet table. Uit: *The Letters of Charles Dickens*, ed. Walter Dexter, 1938, vol. III, p. 718 (9 april 1869)

Men say, this is a bad Greek but there are good Greeks. This is a bad Turk but there are good Turks. Not so with the Jews...they take the worst of us as samples of the best. Uit: *Our mutual friend*, book 4, hoofdstuk 9.

Mr. Squeers' appearance was not prepossessing. He had but one eye and the popular prejudice runs in favour of two. The eye he had was unquestionably useful, but decidedly not ornamental; being of a greenish grey and in shape resembling the fan-light of a street door. Uit: *Nicholas Nickleby*, hoofdstuk 4.

A gloomy-looking lady she was, dark like her brother whom she resembled in face and voice; and with very heavy eyebrows nearly meeting over her large nose as if, being disabled by the wrongs of her sex from wearing whiskers, she had carried them to that account. Uit: *David Copperfield*, hoofdstuk 4.

He was so bald and had such big whiskers that he seemed to have stopped his hair, by the sudden application of some powerful remedy, in the very act of falling off his head and to have fastened it irrevocably on his face. Uit: *Martin Chuzzlewit*, hoofdstuk 4

Mrs. Merdle was not young and fresh from the hand of nature but was young and fresh from the hand of her maid. She had large unfeeling handsome eyes and dark unfeeling handsome hair and a broad unfeeling handsome bosom. Mrs. Merdle's first husband had been a colonel under whose auspices the bosom had entered into competition with the snows of North America and had come

off at little disadvantage in point of whiteness and at none in point of coldness. Uit: *Little Dorrit*, hoofdstuk 21.

Krook: his throat, chin and eyebrows were so frosted with white hairs and so gnarled with veins and puckered skin that he looked upward like some root (wortelstronk) in a fall of snow. Uit: *Bleak House*, hoofdstuk 5

...one eye beaming with affection, the other with calculation. Uit: *Martin Chuzzlewit*, hoofdstuk 8 (Mrs Todgers).

It was morning; and the beautiful Aurora of whom so much hath been written, said, and sung, did, with the rosy fingers, nip and tweak Miss Pecksniff's nose...or in more prosaic phrase, the tip of that feature in the sweet girl's countenance was always very red at breakfast-time. For the most part, indeed, it wore, at that season of the day, a scraped and frosty look, as if it had been rasped; while a similar phenomenon developed itself in her humour, which was observed to be of a sharp and acid quality, as though an extra lemon (figuratively speaking) had been squeezed into the nectar of her disposition and had rather damaged its flavour. Uit: *Martin Chuzzlewit*, hoofdstuk 6.

Mrs. Pipchin was a marvellous ill-favoured, ill-conditioned old lady, of a stooping figure, with a mottled face, like bad marble, a hook nose, and a hard grey eye, that looked as if it might have been hammered at on an anvil without sustaining any injury. Uit: *Dombey and Son*, hoofdstuk 8.

Mrs Sairey Gamp was a fat old woman with a husky voice and a moist eye, which she had a remarkable power of turning up, and only showing the white of it. Having very little neck, it cost her some trouble to look over herself, if one may say so, at those to whom she talked. Uit: *Martin Chuzzlewit*, hoofdstuk 19.

It was a town of red brick, or of brick that would have been red if the smoke and ashes had allowed it; but as matters stood it. It was a town of unnatural red and black like the painted face of a savage. It was a town of machinery and tall chimneys, out of which interminable serpents of smoke trailed themselves for ever and ever, and never got uncoiled. It had a black canal in it, and a river that ran purple with ill-smelling dye, and vast piles of building full of windows where there was a rattling and a trembling all day long, and where the piston of the steam engine worked monotonously up and down like the head of an elephant in a state of melancholy madness. Uit: *Hard Times*, hoofdstuk 5.

This story was begun within a few months after the publication of the completed *Pickwick Papers*. There were then a good many cheap Yorkshire schools in existence. There are very few now..... I have wholly failed to discover an example of the typical Yorkshire schools with which Mr. Dickens has made us familiar. Uit: *Nicholas Nickleby*, preface.

H8. Het kind in Dickens' fictie, *The Old Curiosity Shop* en *Martin Chuzzlewit*

It always grieves me to contemplate the initiation of children into the ways of life, when they are scarcely more than infants. It checks their confidence and simplicity – two of the best qualities that Heaven gives them – and demands that they share our sorrows before they are capable of entering into our enjoyments. Uit: *The Old Curiosity Shop*, hoofdstuk 1.

What I would observe is, that I think some practical means might be devised of inducing our respected relative to dispose himself to listen to the promptings of nature, and not to the... 'Go on, pa!' cried Mercy. 'Why, the truth is, my dear,' said Mr. Pecksniff, smiling upon his assembled kindred, 'that I am at a loss for a word. The name of those fabulous animals (pagan, I regret to say) who used to sing in the water, has quite escaped me.' Mr. George Chuzzlewit suggested 'Swans.' 'No,' said Mr. Pecksniff. 'Not swans. Very like swans, too. Thank you.' A nephew with the outline of a countenance, speaking for the first and last time on that occasion, propounded 'Oysters.' 'No,' said Mr. Pecksniff, with his own peculiar urbanity, 'nor oysters. But by no means unlike oysters; a very excellent idea; thank you, my dear sir, very much. ...' Pecksniff, said Anthony, who had been watching the whole party with peculiar keenness from the first: 'don't you be a hypocrite. 'A what, my good sir?' demanded Mr. Pecksniff. 'A hypocrite.' 'Charity, my dear,' said Mr. Pecksniff, 'when I take my chamber candlestick tonight, remind me to be more than usually particular in praying for Mr. Anthony Chuzzlewit; who has done me an injustice.' Uit: *Martin Chuzzlewit*, hoofdstuk 4

Nog voordat het schip aangemeerd was werd het overstroomd door een leger van krantenjongens: De New York Sewer, schreeuwde er een. De New York Stabber van vanmorgen. De New York Family Spy. De New York Private Listener. De New York Peeper. De New York Plunderer. De New York Keyhole Reporter. De New York Rowdy Journal. De Sewer met het laatste geval van ogen uitsteken in Alabama en het grote steekduel met Bowie messen in Arkansas.

Here's the Sewer's exposure of the Wall Street Gang and of the Washington Gang and the Sewer's exclusive account of a flagrant act of dishonesty committed by the Secretary of State when he was eight years old, now communicated at a great expense by his own nurse, etc. Uit: *Martin Chuzzlewit*, vertaling W.G. van Maanen, hoofdstuk 16.

H9. Dickens en Amerika, Dickens en Kerstmis: *American Notes* en *A Christmas Carol*

'...that the negroes were such a funny people, so excessively ludicrous in their manners and appearance, that it was wholly impossible for those who knew them well, to associate any serious ideas with such a very absurd part of the creation. In short, said Mr. Norris the father, there is a natural antipathy between the races. Mr. Norris the son said nothing, but he made a wry face, and dusted his fingers as Hamlet might after getting rid of Yorick's skull: just as though he had that moment touched a negro, and some of the black had come off upon his hands.' Uit: *Martin Chuzzlewit*, hoofdstuk 17.

There seems a magic in the very name of Christmas. Petty jealousies and discords are forgotten; social feelings are awakened, in bosoms to which they have long been strangers. There are people who will tell you that Christmas is not to them what it used to be; that each succeeding Christmas has found some cherished hope or happy prospect of the year before dimmed or passed away. Never heed such dismal reminiscences. Do not select the merriest of the three hundred and sixty-five days for your doleful recollections, but draw your chair nearer the blazing fire, fill the glass and send round the song, etc. Uit: Sketches by Boz, Characters, hoofdstuk 2, A Christmas Dinner How it snows. Snows, does it? said Wardle. Rough cold night sir, replied the man, and there's a wind got up, that drifts it across the fields, in a thick white cloud. What does Jem say, inquired the old lady. There ain't anything the matter, is there? No, no mother, replied Wardle; he says there's a snowdrift and a wind that's piercing cold. I should know that, by the way it rumbles in the chimney. Ah, said the old lady, there was just such a wind and just such a fall of snow, a good many years back. I recollect – just five years before your poor father died. It was a Christmas eve too; and I remember that on that very night he told us about the goblins that carried away old Gabriel Grub. Uit: *Pickwick Papers*, hoofdstuk 28.

College 4. De rijpe werken

H10. *Trots in Dombey and Son en The Personal History of David Copperfield*

What is money? The abrupt question had such immediate reference to the subject of Mr. Dombey's thoughts, that Mr. Dombey was quite disconcerted. 'What is money, Paul?' he answered. 'Money?' 'Yes,' said the child, laying his hands upon the elbows of his little chair, and turning the old face up towards Mr. Dombey's; 'what is money?' 'I mean, Papa, what can it do?' returned Paul, folding his arms (they were hardly long enough to fold), and looking at the fire, and up at him, and at the fire, and up at him again. 'Money, Paul, can do anything.' 'Anything, Papa?' 'Yes. Anything-almost,' said Mr. Dombey. 'Anything means everything, don't it, Papa?' asked his son. 'It includes it: yes,' said Mr. Dombey. 'Why didn't money save me my Mama?' returned the child. 'It isn't cruel, is it?' 'Cruel!' said Mr. Dombey, settling his neckcloth, and seeming to resent the idea. 'No. A good thing can't be cruel.' 'If it's a good thing, and can do anything,' said the little fellow, thoughtfully, as he looked back at the fire, 'I wonder why it didn't save me my Mama. Uit: *Dombey and Son*, hoofdstuk 8

He heard a shout - another - saw the face change from its vindictive passion to a faint sickness and terror - felt the earth tremble - knew in a moment that the rush was come - uttered a shriek - looked round - saw the red eyes, bleared and dim, in the daylight, close upon him - was beaten down, caught up, and whirled away upon a jagged mill, that spun him round and round and struck him limb from limb, and licked his stream of life up with its fiery heat, and cast his mutilated fragments in the air. When the traveller, who had been recognized, recovered from a swoon, he saw them bringing from a distance something covered, that lay heavy and still, upon a board, between four men, and saw that others drove some dogs away that sniffed upon the road, and soaked his blood up with a train of ashes. Uit: *Dombey and Son*, hoofdstuk 55.

Again Mr. Barkis appeared at the gate, and again Miss Murdstone in her warning voice said: 'Clara! when my mother bent over me, to bid me farewell. I kissed her, and my baby brother, and was very sorry then; but not sorry to go away, for the gulf between us was there, and the parting was there, every day. And it is not so much the embrace she gave me, that lives in my mind, though it was as fervent as could be, as what followed the embrace. I was in the carrier's cart when I heard her calling to me. I looked out, and she stood at the garden-gate alone, holding her baby up in her arms for me

to see. It was cold still weather; and not a hair of her head, nor a fold of her dress, was stirred, as she looked intently at me, holding up her child. So I lost her. So I saw her afterwards, in my sleep at school - a silent presence near my bed - looking at me with the same intent face - holding up her baby in her arms. Uit: *David Copperfield*, hoofdstuk 8.

Suppose you were going to carpet a room. Would you use a carpet having a representation of flowers upon it?' Only a few feeble stragglers said Yes, among them Sissy Jupe. 'Girl number twenty: said the gentleman, smiling in the calm strength of knowledge. Sissy blushed, and stood up. 'So you would carpet your room or your husband's room, if you were a grown woman, and had a husband, with representations of flowers, would you?' said the gentleman. 'Why would you?' 'If you please, Sir, I am very fond of flowers': returned the girl. 'And is that why you would put tables and chairs upon them, and have people walking over them with heavy boots?' 'It wouldn't hurt them, Sir. They wouldn't crush and wither, if you please, Sir. They would be the pictures of what was very pretty and pleasant, and I would fancy-. - Ay, ay, ay! But you mustn't fancy: cried the gentleman, quite elated by coming so happily to his point. That's it! You are never to fancy.' Uit: *Hard Times*, hoofdstuk 2.

H11. The Condition of England Novels: *Hard Times*, *Bleak House* en *Little Dorrit*

Mrs. Jelleby had heel mooi haar maar had het te druk met haar Afrikaanse plichten om het te borstelen. De shawl die zij losjes om had gehad viel op haar stoel toen ze naar ons toekwam en toen ze terug ging om weer te gaan zitten konden wij er niets aan doen dat wij zagen hoe haar japon op haar rug lang niet sloot en dat de open ruimte was overspannen met een traliewerk van corsetveters als een tuinhuis. Tijdens het hele diner dat lang duurde ten gevolge van zulke ongelukjes als dat de schaal met aardappelen per ongeluk in de kolenbak terecht kwam en het handvat van de kurkentrekker los ging en tegen de meid haar kin opvloog, bewaarde Mrs. Jelleby een volmaakte kalmte. Ze vertelde een heleboel belangrijke dingen over Borrioboola-Gha en de inboorlingen en ontving zoveel brieven van met name damescomité's dat we er vier tegelijk in de jus zagen liggen. Uit: *Het Grauwe Huis (Bleak House)* vertaling K. Luberti, hoofdstuk 4.

...a large yellow man with a fat smile and a general appearance of having a good deal of train oil in his system... Mr. Chadband moves softly and cumbrously, not unlike a bear who has been taught to walk upright... He is very much in a perspiration about the head and never speaks without first putting up his great hand as delivering a token to his hearers that he is going to edify them. My friends, ...Peace be on this house. On the master thereof, on the mistress thereof, on the young maidens and on the young men! My friends, why do I wish for peace? What is peace? Is it war? No. Is it strife? No. Is it lovely and gentle and beautiful and pleasant and serene and joyful? O yes. Therefore my friends, I wish for peace upon you and upon yours. O let us be joyful, joyful! O let us be joyful. Uit: *Bleak House*, hoofdstuk 19.

Immensely rich; a man of prodigious enterprise; a Midas without the ears who turned all he touched to gold. He was in everything good from banking to building. He was in Parliament, of course. He was in the City, necessarily. He was Chairman of this, Trustee of that, President of the other. He did not shine in company; he had not very much to say for himself; he was a reserved man with a broad

overhanging watchful head and had that particular kind of dull red colour in his cheeks which is rather stale than fresh. Uit: *Little Dorrit*, hoofdstuk 21.

It was not a bosom to repose upon, but it was a capital bosom to hang jewels upon. Mr. Merdle wanted something to hang jewels upon and he bought it for the purpose. Like all his other speculations, it was sound and successful. The jewels showed to the richest advantage. The bosom moving in Society with the jewels displayed upon it, attracted general admiration. Society approving Mr Merdle was satisfied. He did everything for Society. Uit: *Little Dorrit*, hoofdstuk 21.

Van alle kanten kwamen wonderlijke angstaanjagende geruchten. Eerst was het niet meer dan een zwak gefluister, een vage twijfel of de rijkdom van Merdle werkelijk wel zó geweldig was als men gedacht had. En naarmate het gefluister luider werd, werden de geruchten dreigender. Merdle was met niets begonnen, niemand wist waar hij vandaan kwam; goed beschouwd was hij toch maar een onbeschaafd, onontwikkeld man geweest. Hij had nooit iemand recht in de ogen gekeken, hij was door wonderlijke lieden voortgeholpen, hij had nooit een cent van zichzelf bezeten en altijd op ontzaglijk grote voet geleefd. Terwijl de dag ten einde liep werd het gepraat luider en alarmerender. Zijn dokter had een brief gekregen die als een bliksem zou neerkomen op allen die hij bedrogen had. Na ieder bericht, na iedere bevestiging er van, na iedere nieuwe krantenoplaag werden de geruchten luider. En toen het dan eindelijk nacht werd, was het bekend dat de bezigheid van die grote Merdle niets anders was geweest dan roof en diefstal. Deze uit het niets voortgekomen man, dit voorwerp van zoveel aanbidding, de man die bij de groten had aangezeten, door vrouwen vereerd was als een wonder-mens, met ministers had onderhandeld, met meer roem en eer was overladen dan al de groten op het gebied van kunsten en wetenschappen, deze nieuwe stralende ster was door de wijzen met geschenken gevolgd totdat ze stil bleef staan en onderging boven een lijk in een badkuip - deze man was alleen maar de grootste leugenaar en de grootste dief die zelfs de galg nog bedroog. (the greatest Thief that ever cheated the gallows). Uit: *Kleine Dorrit (Little Dorrit)*, vertaling G.J.Werumeus Bunink-Ensink, hoofdstuk 25.

H12. Ellen Ternan, de laatste jaren, *A Tale of two Cities* en *Great Expectations*

“Some domestic trouble of mine, of long-standing, on which I will make no further remark than that it claims to be respected, as being of a sacredly private nature, has lately been brought to an arrangement, which involves no anger or ill-will of any kind, by some means, arising out of wickedness, or out of folly, or out of inconceivable wild chance, or out of all three, this trouble has been the occasion of misrepresentations, mostly grossly false, most monstrous, and most cruel - involving, not only me, but innocent persons dear to my heart.... I most solemnly declare, then - and this I do both in my own name and in my wife's name - that all the lately whispered rumours touching the trouble, at which I have glanced, are abominably false. And whosoever repeats one of them after this denial, will lie as wilfully and as foully as it is possible for any false witness to lie, before heaven and earth”. Uit: *Household Words*, 12 juni 1858.

I will merely remark of [my wife] that some peculiarity of her character has thrown all the children on someone else. I do not know - I cannot by any stretch of fancy imagine - what would have become of them but for this aunt, who has grown up with them, to whom they are devoted, and who has

sacrificed the best part of her youth and life to them. Uit: *Dickens and Women*, Michael Slater, 1983, Appendix A, p.373-374.

His revolt is not a revolt of the commercialist against the feudalist, of the Nonconformist against the Churchman, of the Free-trader against the Protectionist, of the Liberal against the Tory His revolt was simply and solely the eternal revolt; it was the revolt of the weak against the strong. He did not dislike this or that argument for oppression; he disliked oppression. He disliked a certain look on the face of a man when he looks down on another man. Uit: *Appreciations and Criticisms of the Works of Charles Dickens*, G.K.Chesterton, 1911, p.46.

--

It was the best of times, it was the worst of times, it was the age of wisdom, it was the age of foolishness, it was the epoch of belief, it was the epoch of incredulity, it was the season of Light, it was the season of Darkness, it was the spring of hope, it was the winter of despair, we had everything before us, we had nothing before us, we were all going direct to Heaven, we were all going direct the other way etc. etc. Uit: *A Tale of Two Cities*, hoofdstuk 1.

In these times of ours, though concerning the exact year there is no need to be precise, a boat of dirty and disreputable appearance, with two figures in it, floated on the Thames, between Southwark Bridge which is of iron, and London Bridge which is of stone, as an autumn evening was closing in. Uit: *Our Mutual Friend*, hoofdstuk 1

The shape of the letters on my father's, gave me an odd idea that he was a square, stout dark man, with curly black hair. From the character and turn of the inscription 'Also Georgina Wife of the Above' I drew a childish conclusion that my mother was freckled and sickly. Uit: *Great Expectations*, hoofdstuk 1.

I took her hand in mine, and we went out of the ruined place; and, as the morning mists had risen long ago when I first left the forge, so the evening mists were rising now, and in all the broad expanse of tranquil light they showed to me, I saw no shadow of another parting from her. Uit: *Great Expectations*, laatste zin van het boek.

I was very glad afterwards to have had the interview, for in her face and in her voice and in her touch she gave me the assurance that suffering had been stronger than Miss Havisham's teaching and had given her a heart to understand what my heart used to be. Uit: *Great Expectations*, geschrapte laatste zin.

A brilliant morning shines on the old city. Its antiquities and ruins are surpassingly beautiful, with a lusty ivy gleaming in the sun, and the rich trees waving in the balmy air. Changes of glorious light from moving boughs, songs of birds, scents from gardens, woods, and fields or, rather, from the one great garden of the whole cultivated island in its yielding time- penetrate into the Cathedral, subdue

its earthy odour, and preach the Resurrection and the Life. The cold stone tombs of centuries ago grow warm; and flecks of brightness dart into the sternest marble corners of the building, fluttering there like wings. Uit: *The Mystery of Edwin Drood*, hoofdstuk 23

I commit my soul to the mercy of God through our Lord and Saviour Jesus Christ, and I exhort my dear children humbly to try to guide themselves by the teaching of the New Testament in its broad spirit AND TO PUT NO FAITH IN ANY MAN'S NARROW CONSTRUCTION OF ITS LETTER HERE NOR THERE. Uit: *The Life of Charles Dickens*, John Forster, Appendix II

Aanbevolen literatuur

Peter Ackroyd, *Dickens* (London) 1990

Malcolm Andrews, *Charles Dickens and His Performing Selves: Dickens and the Public Readings* (Oxford) 2006

Nicolas Bentley e.a., *The Dickens Index* (Oxford) 1988

Godfried Bomans, *Dickens, waar zijn uw spoken?*, Amsterstam/Brussel 1972

Philip Collins, *Dickens and Crime* (London) 1962

Robert Douglas-Fairhurst, *Becoming Dickens, The Invention of a Novelist*. (Harvard) 2011

John Forster, *The Life of Charles Dickens 3 vol.* (London) 1872/1873/1874

Edgar Johnson, *Charles Dickens: His Tragedy and Triumph* (Boston) 1952

Paul Schlicke e.a., *Oxford Reader's Companion to Dickens* (Oxford) 1999

Michael Slater, *Charles Dickens* (New Haven, Conn./London) 2009

Claire Tomalin, *Charles Dickens A Life*, (London) 2011

Dickens in de Lage Landen, feestbundel onder redactie van Dick Kooiman, uitgegeven door de Haarlem Branch van de International Dickens Fellowship, Amsterdam 2012

The Dutch Dickensian online, Noord-Hollands Archief. Online te raadplegen via:
<http://www.noord-hollandsarchief.nl/kranten>

Colofon

Home Academy geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te beluisteren in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kan je kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een mobiel of tablet.

Kijk verder op www.home-academy.nl

Uitgave Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 – 370001
E-mail: info@home-academy.nl

Opname	Sandro Ligtenberg (Utrecht, oktober & november 2011)
Stem Inleiding	F.C. van Nispen tot Sevenaer
Muziek Intro	Cok Verweij
Mastering	Frits de Bruijn
Vormgeving	Floor Plikaar

© Hoorcollege Copyright 2012 Home Academy Publishers B.V.
ISBN 978 90 8530 904 8
NUR 681, 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.